Kürti István
okl. építőmérnök, főmérnök
ifjúkori emlékei

Egy régi szerencsés baleset története

Általában ismert, hogy 1944. március 19-én, miután Hitler kancellár Münchenbe invitálta Horthy kormányzót, két nap alatt megszállta Magyarországot a német hadsereg. Ebből, gyermekfejjel akkor azt észleltem, hogy német katonák jelentek meg az utakon, csapott orrú katonai járművekkel és kisebb katonai gépkocsikkal közlekedtek és szállítottak a városban.

Édesanyám a polgári iskolában egy évig tanult németül, így megtanulhattam tőle néhány német kifejezést, köszöntést. Mucsi Imre barátommal versenyeztünk, hogy „Guten Tag"-köszöntésünkre melyikünknek válaszolnak többen a német katonák közül.

Egy hétköznap elindultam Ibrányba az anyai nagyszüleimhez, de a Korona-Szarvasi-Ady utca torkolatánál nagy csődületet láttam és persze, oda is mentem..

A Zsinagóga épületéből teherautókkal valami bútorokat pakoltak fel, melyeket úgy gondoltam, hogy a katolikus templom melletti (Pintér) házba visznek. A köszönésre kedvesen válaszolt egy szőke fiatal katona, sőt egy kis kocka-alakú csokit is adott nekem. Sőt, miután néhány bútort felpakoltak, hívott, hogy szálljak fel a teherautóra. Édesanyám szigorúan rám parancsolt, hogy vigyázzak magamra, mert elterjedt a hír, hogy gyerekeket Németországba visznek, így a platóra nem mertem felülni, hanem a platό szélén, lelógó lábakkal támaszkodtam a kezemmel, a fejemnél volt az összekötő lánc is.

A teherautó lassan ment, én lógtam a végén, a kedves katona még fogta is a fejemet, hogy ne essek le.

Az autó nem fékezett a katolikus templom mellett, így igen megijedtem és Édesanyám intelmére gondoltam. Rövid gondolkodás után eltoltam magamtól a teherautó platójának szélét és leestem a nagykockakő burkolatra.

Két-három méteres csúszás a nagykockakövön leszedte a bőrt a térdemről, könyökömről és a homlokomról.. mindjárt körülvett egy kis tömeg, de nem tört semmim, fel tudtam állni. Valaki megemlítette, hogy kórházba kellene vinni a gyereket..... több sem kellett nekem, kiugrottam az emberi gyűrűből és a Szántó Albert utcán végig futva a Nyíri utcába a nagyszüleimhez mentem. Később szállóige lett az akkori, sírva feltett kérdésem: „Azt tessék megmondani, hogy meghalok, vagy megmaradok?"

Nagymamám precízen, rézelejével és valami kenőccsel lekezelte a sebeimet. Arra emlékszem, hogy nagyapám egy targoncával tolt haza Újvárosra, a Bátori utcába.

Az emléken kívül nem maradt semmi az eseményből. A sebek beforrtak, nem kaptam fertőzést, de megtanultam, hogy nem szabad gépkocsiról így leugrani...

Kürti István

Békési Újság, 2021.08.10. XXIX. 16. szám

A III. számú általános iskola falán, néhány emléktábla között van Szász Lajos (P. Szász Lajos) igazgató helyettes emléktáblája.

A fiatal református tanító bácsinak a Csabai út 42. sz. alatti iskola volt az eredeti tanítási helye.

Volt egyszer egy hatéves békési kisfiú, aki a Báthori-utcából a Csabai úton lévő, egy tantermes református elemi iskolába járt az Egyenes utcán át a Zsinór utca sarkára

az iskola első osztályába.

Az osztályterem berendezése a táblán, a padokon és a tanítói asztalon kívül egy harmóniummal is büszkélkedett, melyen a tanító bácsi az éneket kísérte, illetve a szünetekben nagyon szép zenével „szórakoztatta" az osztályt.

Ha a tanulók közül valaki kiválóan felelt az órán, akkor a következő napon hozhatott egy néhány soros kottát, amit a tanító bácsi a szünetben lejátszott. A hangjegyeket ugyan csak „látásból" ismertük, ezért a hangjegyek szára hol függőleges, hol vízszintes volt.

Ez a hatéves kisfiú nagyon igyekezett szép kottát írni, s nagyon örült a lejátszott szép zenének (így, utólag megállapíthatóan kissé Bach-szerű volt a lejátszott zene)

Jó húsz év múltán ez a fiú megnősült, elvett egy gyulai születésű lányt, s kiderült, hogy az anyósa unokatestvére a tanító bácsi feleségének, így távoli rokonságba került a tanító bácsival.

A tanító bácsi a Jantyik-utcában lakott már, s az 1980-as években rákos beteg lett. A néprajzi gyűjteményét Békés városnak ajándékozta. Az egyik beteglátogatás alkalmával azt mondta a nevezett fiatalembernek: „Pityukám, tudom, hogy nagyon szeretted a harmóniumom hangját. Én már nem játszom rajta, de ha te szeretnéd, szívesen neked adom emlékül"

A harmónium ma is itt van a nappali szobánkban....

Kürti István

Békési Újság • XXX. 7. • sz. • 2022.04.05.

Mesél a régi anyakönyv…

Néhány évvel ezelőtt egy ismerősöm megmutatta, hogy hogyan lehet egyszerűen nekikezdeni a családfa-kutatásnak. Az Egyesült Államokban működő mormon egyház (amelynek ma már nálunk is van temploma) aktivistái mikrofilmre rögzítették a magyarországi egyházi anyakönyvek lapjait, s ezek elérhetők az internet segítségével. Hogy ez hogyan és miként, miért történt azt nem tudom, de azt igen, hogy nagyon értékes és csodálatos adathalmaz vált így egyszerűen elérhetővé.

Azt persze nem tudtam, hogy ha elkezd az ember a régi anyakönyvek lapjai között keresni, akkor ennek szinte rabjává válik, azaz nagyon nehezen lehet abbahagyni, vagy megszakítani a képernyő előtti kutakodást.

Hamarosan rájöttem, hogy viszonylag egyszerű lesz a feladatom, mert a felmenőim szinte csak Békésen éltek, döntő többségében mindenki református volt, tehát csak a református egyház anyakönyveivel kell csak foglalkoznom.

Az 1895-ös évtől kezdve az anyakönyvezés állami feladat lett, az ez előtti évek anyakönyveit pedig a mikrofilmen lehet megtalálni. Az állami anyakönyvezésben nyomtatott űrlapokat használnak. Az egyházi anyakönyveket az egyház lelkésze vezette az 1870-es évektől általában űrlapok kitöltésével, de ezen éveket megelőzően megvonalazott füzetek képezik az anyakönyvet.

S itt jött az első nehézség. A gyógyszerészeket szokták írástudóknak nevezni, mert hivatalból meg tudják fejteni az olvashatatlan írással írt orvosi recepteket. A református lelkészek, -tisztelet a kivételnek, - szintén nehezen olvasható írással írtak az anyakönyvbe, mintha az írásukat később senki sem akarná elolvasni. S ezt még nehezíti az, hogy az 1840-es évek előtt javarészt latin kifejezéseket is használtak, hiszen még nem volt hivatalosan kötelező a magyar nyelv.

Az időben visszafelé haladó egyszerű (és hosszadalmas) módszer a következő:

-ha tudom egy családtag születési dátumát, akkor azon időponttól visszafelé a házassági anyakönyvben keresem a szülők házasságának időpontját. Ha megtaláltam, itt feljegyezték a házasulók szüleinek nevét és általában azok életkorát is. Akkor tudok két nevet és az életkorukat. Ennek alapján a születési anyakönyvben kereshetem a születés pontos dátumát és a szülők nevét, életkorát…

A harmadik nehezítés pedig az, amire az anyakönyvek adataiból *érzelmileg-történetileg* következtetni lehet. Ugyanis, a halotti anyakönyvet olvasva az ember azt látja, hogy egy családban két hét alatt három kikorú gyermek meghal toroklobban (torokgyík, diftéria) megdöbbenten mered a szövegre. Vajon hogyan élte túl ezt a veszteséget a család? És a megmaradt három gyerek hogyan tette túl magát a három testvér temetésén?

Több, mint kétszáz év távlatában már remélem, hogy nem követek el magánjogsértést, de „érdekes" írásokat is lehet olvasni a régi anyakönyvekben. A „Békési Ref. Ecclésiában Poenitentiát (megbánást) tartó személyek feljegyzése az 1819-dik esztendő febr. 17-én" ez olvasható:

A poenitentiát tartó neve	állapot ideje	Bűne	Bűnös társa
Ács Mihályné	házas	paráználkodás	Takács István
Futaki Borbála	28 év		Kocsis Sándor
			Hőgye István
			Gábor Péter

A kimutatásban szerepel még az is, hogy elismerte-e a bűnét, vagy nem, a poenitentia tartás helye (általában a Templom) és a feloldozó lelkipásztor neve (itt Asztalos István)

Megjegyzésem: ez már szinte foglalkozás volt, ma már külön neve van ennek...

Látható, hogy havonta két-három eset fordult elő (illetve ennyit vallottak be az egyháztagok)

A vagyonmegosztásra és a házassággal kapcsolatos egyéb megegyezés szövege itt szerepel az anyakönyvben. Például:

-az Ibrányi Lipcsei Sándor 30 éves özvegyember elvette Kovács Rebekát, néhai Jóbi István 25 éves özvegyét. A tanúk Csávás János és Tyukodi Mihály voltak. Az összeadó lelkész Hajnal Ábel volt. Az alábbi megjegyzést is hozzáírták:

„Az asszony özvegységének még nem lévén éppen féléve, felsőbb rendelet következtében magyar bába által megvizsgáltatni rendeltetett. A vizsgáló bába Borbély Lídia asszony azt jelentvén, hogy az asszony alkalmasint viselős, miután ékességes szókkal állítja az asszony.....hogy gyermek szüléskor eshetett baja, a férj a nyilatkozatban megnyugodni nyilvánítá, s kötelezi magát, hogyha csakugyan viselős lenne is az asszony a most nála lehető gyermeket, mint magáét ismeri, annak valódi apja leend, azt törvényes gyermekének fogja mindenkor vallani, ezért az asszonyt háborgatni nem fogja. Beírva az esketés előtt Békésen, 1815 június 23-án Hajnal Ábel és két tanú aláírásával.....

....szóval, ilyen szövegeket olvashat a családfa-kutató halandó, s közben nem felejtheti el, hogy családi neveket és adatokat kell, hogy találjon a régi anyakönyvekben. Szinte irigylem a történészeket, akik foglalkozás-szerűen hasonló régi szövegekből következtetnek az eseményekre, személyekre, hangulatokra.

Kürti István

A' Békési Ref. Ecclesiában Poenitentziát tartó Személyek fel-jegyzése. 1819dik Esztendő.

Hónap	Nap	A' Poenitentziát tartó	Életkora	bűne	Bűnös társa	él v. nem él	A' poenitentzia tartás helye	A' feloldozó Prédikátor
Febr.	17.	Ács Mihályné Futaki Borbála	28.	Paráznaság	Takács István, Kovács Sándor, Hegyi István, Gábor Péter	nem	A' Templom.	Asztalos István
		Esztári Mária nőtelen	20.	Parázna.	Badka Mihály	nem	Dz.	Dz.
	25.							
Mart.	3.	Özv. Berecki Andrásné hajd. l. Mária	20.	Paráz.	Szoboszlai János	él	Dz.	Dz.
	5.	Kis Illyés György hajd. l. Judit	18.	Paráz.	Andor Jakab		Dz.	Dz.
Apr.	1.	Özv. Csató Mihályné h. l. Sára	23.	Paráz.	Vágyon János	nem	Dz.	Dz.
d°	24	Özvegy Molnár Jánosné Dévai Sára	45	Paráz.	Öreg Török Mihály	él	d°	Péter József
	28.	Makai Zsuzsánna	20.	Dz.	D. Nagy Mihály	nem	Dz.	A. I.
Máj.	17.	Bátyi Pataki Sára	18.	Parázn.	Madarász Péter		d°	P. I.
	27.	Özv. Ösödi Mihályné Bagi Rebeka	35.	Dz.	Kovács János	él	a' háznál Nagy György, Sütő János, [illegible] Prédikátorok jelenlétekben	
Jún.	12.	Özv. Bakosi Péter[illegible]	[illegible]	[illegible]	Bondár János	nem	A' Templom	[illegible]

23/11/2022

Tartalomjegyzék

Dr. H. Kovács Eszter: Köszöntő ..... 3. oldal
S. Turcsányi Ildikó: Fél évszázad ..... 4. oldal
Havi naptárak - receptekkel ..... 16. oldal
Dr. Fábián Judit: Petőfi emlékhelyek Békésen ..... 28. oldal
Dr. Szúdy Gézáné: Felejthetetlen 1957 ősze ..... 30. oldal
Balázs Gábor: Nagykorúságom története ..... 32. oldal
Horváth Hajnalka: Jimi - egy maksári kisfiú története folytatódik ..... 34. oldal
Természetképek a fényképezőgép lencséjén keresztül
(Szabó István fotópályázata) ..... 38. oldal
Sallai Imréné: Egyszer volt… ..... 40. oldal
Szojka Petronella: Szemelvények a békési cigányság múltjából ..... 42. oldal
Zsombok Imre: Ki a nagykorú? ..... 50. oldal
Szegfű Katalin: A Békési Kisgazdakör története ..... 52. oldal
Szűcs István: Nagykorúságom története ..... 68. oldal
Városi elismerések 2022-ben ..... 71. oldal
Mucsi András: A száz évvel ezelőtti békési református gimnázium ..... 72. oldal
Andics Árpád: Nagykorú? NAGYBETŰS! ..... 78. oldal
Dr. Fábián Judit: Véver Oszkár mesélő képeslapjai ..... 82. oldal
Szegfű Katalin: Egy fotó – egy történet ..... 86. oldal
Dr. Takács Erzsébet Ildikó: Akinek megszólalt a világ ..... 88. oldal
Molnár Zoltán: Petke anyó (novella) ..... 92. oldal
Mucsiné Fodor Hajnalka: Lakodalom van a mi utcánkban ..... 96. oldal
Urbancsekné Sebestyén Marianna: A születésnap ..... 100. oldal
Bagolyné Szűcs Andrea: Kalamajka és a kis piroscsíkos esernyő (mese) ..... 104. oldal
Nóvé István: A békési mesterhegedű-készítő ..... 108. oldal
A főtéri malom lerombolása *(Szerverényi Barnabás fotópályázata)* ..... 110. oldal
Szuromi Pál: „…ezt kommunikáljátok!” ..... 112. oldal
Nagy Imréné: Felébredtem és döntöttem ..... 118. oldal
Dr. Seres István: Egy kuruckapitány Békésen ..... 122. oldal
Az enyészet képei *(Szerverényi Barnabás fotópályázata)* ..... 126. oldal
Burtyik József: Régi térképrészletek mostani műholdképekkel ..... 128. oldal
Székely Dániel: József fia ..... 138. oldal
Családi sírhelyek a Rózsa temetőben
(Vitószkiné Szerencsi Szilvia fotópályázata) ..... 142. oldal
Bagolyné Szűcs Andrea: Nagykorúság ..... 146. oldal
Horváth Hajnalka: Kacsakaland (illusztrált mese) ..... 150. oldal
Szobrok nagy személyiségekről *(Nóvé István fotópályázata)* ..... 156. oldal
Keresztrejtvény nyereményjáték ..... 157. oldal
Kürti István: Félliternyi szilvapálinka ..... 158. oldal

Békési Kalendárium, 2023. ....158. oldal
Kürti István: Félliternyi szilvapálinka...

KÜRTI ISTVÁN

Félliternyi szilvapálinka

Békésre 1944. október 6-án ért a világháborús front. Napok óta lehetett hallani robbanásokat és ágyúzást Gyula irányából. Napfényes őszi reggel volt, amikor néhány vadászrepülő jelent meg a bárányfelhők alatt, egymásra géppuskázva repdestek a város fölött. E délelőttön zuhant le a Décseri-kertben az a szovjet vadászgép, amelynek a helyén egy katonai emlékművet építettek később. A lezuhanás helyén kútszerű mélyedés volt, szanaszét lőszerek voltak és erős benzinszag terjengett. Nagyapámmal később, kellő távolságból megnéztük a baleset helyszínét.

Kora délután kozákok tömege jelent meg a Csabai utcában, ezek gyors elvonulása után román katonák következtek, akik már megbontva a katonai egységet, a mellékutcákba is bementek.

Édesanyámmal ketten és néhány szomszédos fiatal lány a Báthori utca - Egyenes utca sarkán álló Szerencsi-féle házban lévő nagy kemencében voltunk, egy idős néni még a kemenceelőtétet is kitámasztva elhelyezte. Estig így nem is történt semmi különös. Éjszaka a saját házunkban voltunk, bezárkózva.

Másnap délelőtt orosz (ukrán) katonák járták végig a házakat. Elsősorban a kamrákat nézték át, élelmiszert vagy inkább innivalót kerestek. Édesanyám elbújt a házban, én nyitottam kaput a bejövő három géppisztolyos katonának. Meg is simogatták a fejemet, kedvesek voltak.

Ekkor jelent meg az apai nagyapám, aki Bánhidáról jött át a Báthori utcába megnézni, hogyan vészeltük át ezt a két napot. Az egyik katona a kamra ajtaját felfedezve bement a kamrába, én utánamentem. A dobtáros géppisztolya csövével, egy-egy mozdulattal félretolta a polcokon a befőtteket, a paradicsomos üvegeket (a beton padlóra), s így megtalálta a mögöttük eltett, zöld színű, literes, ledugózott két pálinkásüveget. Az üvegeket kihozta verandára, a géppisztoly csövével leütötte az egyik üveg száját, s az asztalon lévő régi, valamelyik kocsmából hozzánk került zöldes színű söröskorsót csaknem tele öntve, nagyapámnak nyújtotta, „igyál!" karjelzéssel.

Nagyapám akkor 62 éves, nyugdíjas vasúti raktáros volt, tekintélyes pocakkal, tiltakozó kézmozdulattal jelezte, hogy nem kéri a pálinkát. A katona ráfogta a géppisztolyt és érthetően megfenyegette. Mit volt mit tenni, nagyapám belekortyintott a korsóba, de a katona mutatta, hogy igyon tovább. Végül nagyapám kiitta a pálinkát a korsóból. A katonák ezután kezdtek inni a pálinkából, persze jött a második üveg is...

Nagyapám azt mondta nekem, hogy most már indul is hazafelé. A három részeg katonát egy karszalagos őrség vezette el karonfogva, támogatva.

Később megtudtam, hogy nagyapám szerencsésen hazaért és két napig aludt is az ecet után. Azt mondta, hogy a Fürő utcai Kovács-hídra még emlékszik, de hogy hogyan jutott el a Zalán utcába, arról nincsenek emlékei.

A „Békés: múlt, jelen, jövő” című pályázatra érkezett pályamunka

KÜRTI ISTVÁN

Egy családi fénykép és ami mögötte van

Régóta nézegetek egy régi fényképet. 1940-ben készült Békésen. Három nemzedék látható a képen.

A nagyapa, Kürti István, nyugdíjas MÁV segédtiszt, 58 éves, 3 éves kora óta félárva és a család oldalági tagjai nevelik. A jobb kezén három ujjpercét egy szecskavágó vágta le 15 éves korában. Fiatalabb életét napszámosként, kubikusként élte. 16 éves korában megnősült, és a mellette ülő Esztert, a nagymamát vette el.

Hét gyermekük született, a képen ezek közül három felnőtt gyerek látható. Egy fiút egyévesen, két lányt 12 és 15 évesen temettek el. A fiatalabb fiú egyetemistaként jelentkezett katonának, a kép készítése idején, mint zászlós, katonai kiképzésen volt. (Négy év múlva Erdélyben, Székelyhidason hősi halált halt.)

A baloldalon álló házaspár férfi tagja István, az idősebb fiú a családban. Ő már szakmát tanul, ortopéd cipészként, mint kisiparos dolgozik. Mellette Rózsika, aki négy éve a felesége. Egy gyerekük van, a nagymama ölében ülő Pistike, aki három éves.

Középen áll a legfiatalabb lány, Eszter, aki két év múlva tüdőrákban meghal, de egy évig asszony, kinek a férjét az esküvő után két héttel behívják katonának, s a Don-kanyarban meghal.

A legmagasabb családtag Rácz Lajos szabómester, aki a mellette álló, legidősebb, akkor 32 éves lány, Julianna férje. Egy gyerekük van, a kép jobb szélén álló Lali, aki a Gimnázium hatodikos tanulója. A hetedik osztályig tart a gimnázium, érettségizni már nem tud a rossz tanulmányi eredmények miatt.

A fénykép készítője a Csuta Fotó, aki távoli rokon anyai ágon. Amikor azt mondta, hogy „mosolyogni tessék!" Pistikét kivéve mindenki vidám arcot vágott. (Ő éppen durcás volt, mert fontos játékot kellett megszakítani a fényképezés miatt.) Pedig a vidám arckifejezés kevéssé volt indokolt, hiszen István csak rövid ideig volt itthon, besorozott katona volt, híradós, aki bejárta később Ukrajna északi részét, Kijevet és a Pripjaty-mocsarakat, s visszavonulásban Lemberg-Varsó-Krakkó-Bécs útvonalon Ausztriában esett orosz hadifogságba. Tíz havi hadifogság után azért egészségesen érkezett haza 1945-ben.

A fénykép a II. kerület Zsilip utca 11 szám alatt készült. A békési utcanevek használata előtt ez a II/275 házszámú telek volt.

Bizony, akkor is háborús volt a hangulat, s nem is sejthették a jelenlévők a háború eseményeit, a végét, a rendszerváltást, majd a szocializmus építési időszakát.

Mint a későbbi vicc mondja: „Mi az abszolút jó?" Válasz: „A kommunizmus!" „És mi az abszolút rossz?" Válasz: „A hozzávezető út…."

Az erőszakos kollektivizálás következményeként a cipészből KTSZ-cipész, a szabómesterből építőipari segédmunkás lett.

Pistike orvos szeretett volna lenni, de „egyéb" származása miatt a Gimnázium helyett a nem sokkal korábban Békéscsabán indult építőipari technikumba segítette egy apai jó barát, aki a Városházán dolgozott.

A nagyapa és a fia is 76-78 éves korában hagyta itt az árnyékvilágot. A nagymama 93 éves koráig élt, sajnos, bezárkózott szellemi képességgel…

Egy fénykép nézegetése során ezek jutnak eszébe a szemlélőnek. Küzdelmes életek, sorsok, de talán így volt ez jó, ahogyan minden megtörtént…

Levél Mucsi Andrásnak, 2024.08.22.

Tisztelt Tanár Úr, Tisztelt Mucsi András!

Augusztus 17-én ugyan az Elszármazottak találkozóján két percig beszélgettünk is, de Önnek rádió-felvételre kellett mennie, de mint Békésen született öreg, néhány gondolatot szeretnék Önnek leírni.

A Könyvtárban elsőként megvettem a közelmúltban megjelent két új könyvet, amelyek közül már méreténél fogva is kiemelkedik a „Békésiek gimnáziuma"

Azóta végig lapoztam, így a kezdetektől ismerhető meg az érdekes történet, de a mai, óvodától a technikumig tartó, szerte ágazó oktatási tevékenység egyenesen meghökkentő.

Egy évig én is tanulója voltam a Gimnáziumnak. A kissé hosszadalmas történetet egy „cikkben" leírtam, s ezt mellékelem is a levelemhez. Amire a cikkben nem térek ki az, hogy apám kisiparos volt a városban (egészen addig, amíg adóhátralékkal, fizetési meghagyással be nem kényszerítették a KTSZ-be) és így az ötvenes évek fontos kategorizálása szerint nem munkás, nem paraszt és nem értelmiségi, hanem „egyéb" származású lettem. Bár orvos szerettem volna lenni, de gimnáziumban nem tanulhattam. Békéscsabán előző évben indult egy valami „technikum", ahová baráti városházi segítséggel bentlakásos diákként beszerveztek. Így lettem vízépítő technikus egy nagyon jó iskolában, ahol sok deklasszált tanár is oktatott (Igaz, az igazgatónk egy ácsmester volt, de a helyettese Dr. Barna Bálint, volt leánygimnáziumi igazgató, sőt festőművész és volt rendbeli tanáraink is voltak.)

Visszatérve Békésre, hetedik-nyolcadik osztályban a történelem tantárgyat Gulyás Sándor (volt ref. kántor-tanító) oktatta. Az 1848-as szabadságharc történetét egy szótárfüzet-nagyságú füzetbe diktálta le, amelyet nem szóról-szóra, de betűről-betűre kellett megtanulnunk. Ma is tudom az elejét: „1848-ban a magyar haladó osztályok a pesti plebejus tömegek kezdeményezésére forradalmi harcba szálltak Magyarország függetlenségéért és polgári átalakulásáért. 1848 tavaszán forradalmi hullám söpört végig Európán. Február 28-án Bécs, március 13-án Berlin és Milánó népe kelt fel elnyomói ellen. Március 15-én megmozdult a pesti nép is…."

A lényeg az, a technikumban érettségin történelemből a 48-as szabadságharc-tételt húztam. A szövegemmel a forradalom kitöréséig sem jutottam el, megköszönték és kitűnően érettségiztem…Gulyás Sanyi bácsinak akkor küldtem az első köszönetet…

Tisztelt Tanár Úr!

A helyi német nemzetiségi Önkormányzat részére is összeállítottam egy levelet, amelyet szintén mellékelek. Ma már ugyan nincsen jelentősége, de a Szovjetunióba elhurcolt családtagom nevével kapcsolatban írok le megjegyzést.

Technikum után nem mehettem közvetlenül egyetemre (Egyéb származás) Egy évig mint vízépítő technikus dolgoztam a Budapesti Vízügyi Igazgatóságnál. Akkor már „munkás" -ként saját jogon felvettek. Éppen jókor, 1956. szeptemberében kezdtem a Műszaki Egyetemet…azóta Budapesten élünk, statikuskét dolgozom (még mindig),

eredetileg gyulai születésű lányt vettem feleségül, két fiunk után 7 unokánk van és Békésen csak a Bánhidai-, Katolikus- és a Rózsa-temetőben vannak rokonaim.

A pestszentimrei református gyülekezetnek vagyunk a tagjai. Tizenkét évig voltam presbiter és építési gondnok, s a Szenczi Molnár Albert Általános Iskola igazgatótanácsának is hosszú ideig tagja voltam.

Még egy érdekesség: van egy presbiter társam, aki szintén András, de Bakos, első látásra az Ön alteregója...küldök egy fényképet is...

Köszönöm, ha elolvassa a levelemet és a mellékleteket, örülnék, ha véleményezné. Szegfű Katival régi írásos kapcsolatban vagyok, néhány cikkem meg is jelent a kalendáriumokban...

Üdvözlettel

Kürti István

okl. mérnök, szakmérnök

Levél Mucsi Andrásnak, 2024.08.22.

...csak a történelmi hűség kedvéért...

Napjainkban már nehezen olvasható a „Málenkij robot" -emlékmű-tábla a református templommal szemben, az idő lemosta a betűk egyrészének festését.

A nevek között megtalálható Kisházi Ilona neve is. Ebben van egy kis történelmi hiba...

Kisházi Károly a valaha volt AEGV-vasútvonal ludadi állomásának volt a főnöke. Két fia és három lánya született, ezek közül legidősebb Mária volt, aki 1920-ban született. Húga, Ilona 1924-ben látta meg a napvilágot.

Édesanyám bátyja, Csarnai Béla 1943-ban kezdett udvarolni Máriának, de ez magszakadt azon intézkedés következtében, hogy a németes családokból legalább 1-1 főt ki kellett választani „egy kis munkára a Szovjetunióban.". A család a legidősebb lányt, Máriát jelölte ki, ő volta tagja annak a csapatnak, amely Gyulán gyülekezett az ottani 217 fő, szintén németes származású kiválasztottal.

1947-ben jött haza Mária, s mivel a nagybátyám becsületesen megvárta a hazaérkezést, néhány hónap múlva összeházasodtak. Nagybátyám haláláig, 1986-ig kitartottak egymás mellett, az uráli szénbányában, majd varrodában töltött évek eseményeiről, nyomorúságáról sohasem lehetett még egy mondatot sem kihúzni Manci nénémből...

Özvegyen Mária (Csarnai Béláné) és Ilona (Zubán Istvánné) a Tátra u. 1. sz. alatt laktak halálukig, 2006 ill. 2007-ig, Ica néni lánya, Babály Istvánné és férje gondozták őket...

Nekik már nem zavaró a táblán lévő név cseréje, de a történelmi hűség miatt mint családtagnak ezt hozzá kellett tennem...

Kürti István

Levél Mucsi Andrásnak, 2024.08.22.

ISKOLÁINK, ISKOLÁIM

Áttanulmányozva Mucsi tanár úr kitűnő könyvét a békési gimnáziumról, néhány olyan régi esemény jött elő az emlékezetembe, amelyet, mint érdekességet meg szeretném osztani a mai békésiekkel.

Egy tanévet töltöttem a Gimnáziumban. A negyedik elemi elvégzése után az I. gimnáziumi osztályba jelentkeztem 1947-ben.

Szeptemberben, amikor a tanítás elkezdődött, az iskola-reform alapján 5. osztályos általános iskolai tanuló lettem ott a Gimnáziumban. Igazgatóm Polgár Lajos, a „Király" volt, osztályfőnököm pedig Dr. Márvány János. Nevéhez igazodva igen kemény tanár volt, az akkor még nem ismert makarenkói oktatási elveknek kevéssé megfelelően hatalmas nyakleveseket tudott kiosztani a rendetlenkedőknek. Igaz, hogy a csendes Nyíri Sándor tanár úr egyszerű pajesz-húzogatással fegyelmezett úgy, hogy havonként volt kijelölve u.n."grimasz-felelős", aki a delikvens megfelelően eltorzult arca esetén jelzett a tanár úrnak, hogy a fenyítés már elégséges, megtette a hatását. A három „Lajos" (Bíró Lajos, Bod Lajos és Izsó Lajos) tanár urakon kívül a testnevelést természetesen Kecskeméti tanár úr vezette. S mindez a „békési református gimnázium általános iskolájában" történt.

Mucsi András könyvében olvasom, hogy Márvány tanár úr volt a kis létszámú párt-alapszervezet titkára. Ez azért érdekes, mert ő volt az éppen megszűnő (illetve megszüntetett) cserkészetben a csapatparancsnokunk...hát, igen nehéz évek voltak azok az idők!

Hatodik általános iskolai osztályba a Kollégiumba (3. sz. ált, isk.) kerültem. Az orosz nyelvet kellett volna tanulnunk, de nem volt tanár, aki azt tanítsa. Szinte hihetetlen, de az osztályunk megszavazta, hogy francia nyelvet tanuljunk, így Szűcs Gyula tanár úr (Jules (Zsül) bácsi) heti 2 órában franciára tanított bennünket.

Hogy politikailag milyen nehéz időszak volt, jellemző, hogy például Vágó István, aki református lelkész volt, lemondva az egyházi tevékenységről lehetett csak igazgatóhelyettes az iskolában. De vehetjük például P. Szász Lajost, vagy Gulyás Sándor tanár urat, akik református kántor-tanítók voltak eredetileg, s „elfelejtve" az eredeti működést lehettek igazgatóhelyettes, vagy ének-történelem tanár. A református hittant Thuróczy és Balogh Mátyás tiszteletes urak tanították, Balogh nagytiszteletű úrnál konfirmáltam. A következő évben őt már Vácra internálták...

Most visszagondolva az 50-es évek környezetére, az tűnik fel, hogy nagyon sok egytantermes iskola volta városban. Az első-második elemi osztályt a Csabai út/Zsinór u. sarkán lévő iskolában végeztem. (A Csabai-úton volt még egy iskola, Varga Béla tanító úr vezetésével) Harmadik osztályba a Teleki utcán, a gimnázium tornatermével szemben, mára már elbontott iskolába jártam Molnár Bála tanító bácsi kemény körmösöket adó nádpálcájához. Negyediktől nyolcadikig (kivéve az 5. osztályt) a Kollégiumban voltak az osztályaim. Meg kell említenem Gyöngyösi Elek tanár urat, aki osztályfőnököm volt, s békési kosárlabdázás országos színvonalra hozója. (Itt volt osztálytársam Kocsor Marika, aki válogatott kosárlabdázó lett.) Az eredeti Gyöngyösi-iskola a Nyíri utca/Bocskai út sarán volt, mint egytantermes iskola. Később a pedagógus lakást elbontották és a Kittenberger-szobor van a helyén. A Bocskai út

(régen Hosszú utca) elején még volt egy kisiskola, a Jánszky-féle épületben. A legnagyobb iskola pedig az u.n. „Községi iskola" volt a Csíkos és a Jantyik u. között, átjárhatóan. Bizony, a Klebelsberg-féle oktatási elveknek megfelelően sok iskolát kellett üzemeltetni...

Kürti István

Az anyakönyvi napló sorszáma: 22.

FÉLÉVI ÉRTESÍTŐ

Kürti István

a Békési ref. gimnázium általános iskolája

(~~népiskola~~) ötödik/a osztályának tanulója az 1947—48. iskolai év első felében az alábbi osztályzatokat érdemelte:

Magaviselet	jeles
~~Szorgalom~~. — Rendszeretet	jeles
Vallástan	jeles
Beszélgetés	—
~~Olvasás~~ — Magyar nyelv és irodalom	jeles
Írás	—
Fogalmazás	—
~~Nyelvi ismeretek~~ Latin nyelv	jeles
Történelem	jeles
Föld- és néprajz	jeles
Az ember élete	—
Természetrajz	jó
Természettan. — Vegytan	—
Számolás és mérés	jeles
Rajzolás	jeles
Egyházi ének	—
Ének	jeles
Testnevelés	jeles
Választható tárgyak, gyakorlatok:	
.... Kereskedelmi gyakorlatok	jeles
..... nyelv	—
.....	—
Általános tanulmányi eredmény	jeles

A nevelőtestület határozata:

Jegyzet:	Mulasztott órák / napok száma:
	igazoltan: —
	igazolatlanul: —

Kelt Békés, 1948. évi jún. hó 15. n.

Polgár [illegible]
igazgató, igazgató-tanító.

P. H.

Kürti János
osztályfőnök, tanító.

Látta az apa vagy helyettese:

Kürti [illegible]

Az anyakönyvi napló sorszáma: 22

BIZONYÍTVÁNY

Kürti István

a Békési ref. gimnázium református általános iskolája (népiskola) ötödik/a osztályának tanulója az 1917—18. iskolai év végén az alábbi osztályzatokat érdemelte:

Magaviselet	jeles
~~Szorgalom~~. — Rendszeretet	jeles
Vallástan	jeles
Beszélgetés	—
~~Olvasás~~. — Magyar nyelv és irodalom	jeles
Írás	—
Fogalmazás	—
~~Nyelvi ismeretek~~ Latin nyelv	jeles
Történelem	jeles
Föld- és néprajz	jeles
Az ember élete	—
Természetrajz	jeles
Természettan. — Vegytan	—
Számolás és mérés	jeles
Rajzolás	jeles
Egyházi ének	—
Ének	jeles
Testnevelés	jeles
Választható tárgyak, gyakorlatok:	
Kereskedelmi gyakorlatok	jeles
nyelv	—
	—
Általános tanulmányi eredmény	jeles

A nevelőtestület határozata: Az ált. isk. hatodik osztályába léphet.

Jegyzet:

Mulasztott órák napola száma:
igazoltan: .
igazolatlanul:

Kelt Békés, 1918. évi június hó 15 n.

Polgár Lajos
igazgató, igazgató-tanító. P. H.

Szabadváry János
osztályfőnök, tanító.

Javítóvizsgálati záradék:

Kelt ....., P. H.
19... évi ... hó ... n.

igazgató, igazgató-tanító.

Irodalmi pályázat: Békés, békésebb, legbékésebb...

Egy engedély és ami mögötte volt.

„A harcot, amelyet őseink vívtak,

békévé oldja az emlékezés

s rendezni végre közös dolgainkat

az a mi munkánk és nem is kevés."

József Attila „A Dunánál" c. versének befejező mondatai jutottak eszembe, amikor családfa-kutatás, illetve a régi családi iratok közötti tallózás során rábukkantam egy érdekes, kézzel írt papírra, amelynek tartalmát végig gondolva érdekes és megdöbbentő érzések jutottak az eszembe.

Az írás fejléce: CFR (Román Államvasutak) Aradi Területi Igazgatósága.

A szöveg kétnyelvű, román és magyar. A szövegben Kürti István alkalmazott (a nagyapám) engedélyt kap, hogy 1919. szeptember 22 és 24 között 2 nap szabadságot Monorra távozása céljából eltöltsön.

Az irat aláírása nem olvasható, de a jogosultsága: „controler", azaz ellenőr.

Azt tudjuk, hogy a Tanácsköztársaság leverése után a Tiszántúlon is román közigazgatás volt. Azt is tudjuk, hogy a román igény szerint a Tiszánál gondolták a végleges román-magyar határt meghúzni. Az azonban megdöbbentő, hogy a Tiszántúl területének elfoglalása után néhány nappal már a „Román Államvasutak" nevében a MÁV békési bélyegzőjével készítenek hivatalos iratot.

Vajon milyen érzést válthatott ki ez az engedély a nagyapámból? Az igazolványa valószínűleg a 080013 sz. MÁV-igazolványa volt. A megszálló román katonaságot a rendeletben meghatározott módon és mennyiségben a lakosságnak kellett ellátni mind élelemmel, mind az állataikat takarmánnyal. És közben dúlt a spanyolnátha nevű betegség, s a családok egymás után temették el a hozzátartozóikat...

Szerencsénkre, az egyébként semmi jószándékot nem mutató nyugati hatalmak az elképzelt román területi igényt nem hagyták jóvá, megelégedtek Magyarország harmadára csökkentésével, így nagypám a MÁV alkalmazottjaként, a békési vasútállomás raktárosaként mehetett később nyugdíjba.

(Bár akkor még nem kerültek rokonságba, de az anyai nagyapám a MÁV aradi főműhelyében volt alkalmazott, és néhány nappal a román megszállás előtt két bőrönddel menekültek vissza Békésre az Arad melletti máriaradnai házukból. Később ez a nagyapám a békéscsabai főműhelyben kapott munkát...)

Az azóta eltelt 106 év alatt volt egy-két bécsi döntés, volt a II. világháború, volt a szocializmus építése, volt egy „gengszterváltás", s az akkori „harcot" az emlékezésünk békévé oldja. A hozzám hasonló idősek szíve azért különösen megdobban, ha az

„Erdély" -szót hallják (mint Áprily Lajos írta egy versében) Ma már szinte megállás nélkül mehetünk át az országhatáron, s megbékélt lélekkel gondolhatunk elődeink kemény és embert próbáló tetteire…

Kürti István

C. F. R.
Directia Regionale
Arad
№ 66

Organul tunt notifica ca
Stefan Kürti
care este impiegat la
Directionea Regionala a C.F.R.
din Arad şi are nrul
legitimatiei 080013
a primit concediu de
2 zile la
Monor
Concediul incepe IX/22
~~şi expira la~~ IX/24

N-66

Alulírott szolgálati főnökség
ezennel igazolja hogy
Kürti István
Cfr kerületi igazgatóság
létszámában tartozó al
kalmazott Békés székhellyel
kinek arcz képes igazol
vány száma: 080013
2 napi szabadságot
nyer Monorra leendő
távozásra
A szabadság ~~kezdete:~~ IX/22
A szabadság vége IX/24

BÉKÉS 1919 IX/22

Síf
Kabdebo
controlor